

Michał Mraczek

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, Polska
michal.mraczek@pwt.wroc.pl
ORCID: 0000-0001-9583-9316

Funkcjonowanie parafii dwujęzycznej angielsko-polskiej na przykładzie parafii św. Pryscylly w Chicago¹

The Functioning of a Bilingual English-Polish Parish
on the Example of St Priscilla Parish in Chicago

ABSTRACT: In this article, the author discusses the functioning of the English-Polish bilingual parish in the reality of the Catholic Church in the United States, where such an arrangement is very popular. The main burden of pastoral care in foreign languages has shifted from ethnic parishes to multilingual parishes. As an illustrative example of such a parish, the author provides St Priscilla Parish in Chicago; it has already undergone several ethnic transformations in its history and, therefore, can offer an insight into the liturgical life, the population structure and the question of affiliation as well as the operation of the pastoral council for economic matters and pastoral life. These aspects are presented with a particular focus on the use of two languages by two different ethnic groups. Selected issues concerning the relationship between English-speaking and Polish-speaking parishioners were also addressed.

KEYWORDS: parish, migration ministry, migrants, Polish community in the USA, Chicago, Polish-speaking pastoral ministry

ABSTRAKT: Autor w niniejszym artykule omawia funkcjonowanie parafii dwujęzycznej angielsko-polskiej w rzeczywistości Kościoła katolickiego w Stanach Zjednoczonych, gdzie takie rozwiązanie jest bardzo popularne. Główny ciężar duszpasterstwa w językach obcych przesunięto z parafii etnicznych do parafii wielojęzycznych. Taką jest właśnie parafia św. Pryscylly w Chicago, która w swojej historii przechodziła już kilka przemian pod względem etnicznym. Na jej przykładzie autor ukazuje, jak obecnie wyglądają życie liturgiczne, struktura ludnościowa i kwestia przynależności, działanie

¹ Wyniki badań zrealizowane w ramach projektu „Duszpasterstwo polskie na terenie Archidiecezji Chicago (USA)” nr 12/2022 zostały sfinansowane z subwencji przyznanej przez MNiSW na rok 2023.

radę duszpasterskiej do spraw ekonomicznych i życia duszpasterskiego. Te elementy zaprezentowano ze szczególnym uwzględnieniem aspektu używania dwóch języków przez dwie różne grupy etniczne. Przedstawiono również kwestie relacji pomiędzy parafianami posługującymi się językiem angielskim i językiem polskim.

SŁOWA KLUCZOWE: parafia, duszpasterstwo migracyjne, emigranci, Polonia w USA, Chicago, duszpasterstwo polskojęzyczne

Wstęp

Podjmując zagadnienie polskich emigrantów w Stanach Zjednoczonych, należy zwrócić uwagę, że jedną z najważniejszych i najbardziej manifestowanych przez nich wartości było głębokie przywiązanie do wiary. Dla Polaków, którzy znaleźli się w USA, parafia była sercem ich społeczności w nowej rzeczywistości. Podobnie jak miało to miejsce w starym kraju, gdzie ze względu na zabory parafia stanowiła centrum życia religijnego, społecznego i pozwalała na zachowanie własnej tożsamości². Istota parafii jest natury religijnej i jest związana z urzeczywistnianiem się Kościoła. Nie należy jednak pominąć faktu, że jej istnienie ma również wymiar społeczny i instytucjonalny. Z tego też względu możemy mówić o parafiach etnicznych³. Tworzenie parafii etnicznych w Stanach Zjednoczonych przez Polaków nie było czymś nadzwyczajnym. W państwie, które składało się z ludzi różnych narodowości, pochodzących głównie z Europy, znano już parafie dla poszczególnych nacji. Podtrzymywanie tradycji własnego kraju pomagało w procesie aklimatyzacji w nowym miejscu⁴. Parafie polonijne w głównej mierze pełniły funkcje zachowawcze względem dziedzictwa kulturowego i tożsamości należących do nich wiernych. Oprócz tego aspektu odgrywały również rolę integracyjną z nowym wielonarodowym społeczeństwem. Wymiar inkulturacyjny dokonywał się już w chwili zakładania parafii, kiedy to sposób budowania świątyni i jej finansowania był zgodny z przepisami i zasadami obowiązującymi w Stanach Zjednoczonych⁵. Na terenie

² Por. J.S. Pula, *Polska diaspora w Stanach Zjednoczonych Ameryki do 1914 roku*, [w:] *Polska diaspora*, red. A. Walaszek, Kraków 2001, s. 67.

³ Por. P. Taras, *Parafia polonijna jako instytucja duszpasterska i problemy wynikające z jej struktury i funkcji*, „*Studia Polonijne*” 3 (1979), s. 80.

⁴ Por. J. Gołębiowski, *Parafie i kościoły polskie w Stanach Zjednoczonych Ameryki*, [w:] *Parafie i kościoły Polskie w Chicago*, red. A. Górka, Warszawa 2019, s. 19.

⁵ Por. M. Czerwińska, *Inkulturacyjna rola parafii polonijnej w USA na przykładzie wybranych parafii polonijnych w Chicago, Detroit i Nowego Jorku (1867–1976)*, „*Studia Polonijne*” 28 (2007), s. 244.

USA Polacy założyli lub przyczynili się do utworzenia 900 nowych parafii, które miały polonijny charakter. Wraz z upływem czasu ich liczba malała: po drugiej wojnie światowej swój etniczny charakter zachowało ponad 700 parafii, a na początku lat 70. XX wieku ponad 500⁶. Pod koniec lat 80. większość polskich parafii etnicznych dotknęła postępująca asymilacja Polaków w USA. Z parafii jednorodnych pod względem narodowościowym stawały się parafiami wieloetnicznymi, gdzie oprócz Polaków i ich potomków pojawili się imigranci z innych krajów, głównie latynoamerykańskich⁷. Jest to związane z faktem, że życie polonijne w USA poddało się przemianom cywilizacyjnym, a jednym z jego najwyraźniejszych przejawów stało się wychodzenie rodaków poza granice dotychczasowego getta polonijnego. Zmiana miejsca zamieszkania zazwyczaj jest ściśle powiązana z poprawą statusu materialnego i wyższym standardem życia⁸. Coraz większej grupie Polaków udaje się wchodzić w nowe społeczeństwo i państwo, ale jednocześnie zachowują oni swoją dotychczasową tożsamość w osobną i społeczną, czują się Polakami (dopiero drugie i trzecie pokolenie będzie w stanie przejść od jednej tożsamości kulturowej do drugiej). Wyrazem więzi z ojczyzną jest m.in. język, który pomaga zachować i podtrzymywać tożsamość kulturową oraz narodową identyfikację⁹.

Migracja z „dzielnic etnicznych” spowodowała konieczność innej organizacji duszpasterstwa polonijnego, które obecnie realizowane jest głównie w parafiach amerykańskich¹⁰. Parafie w USA są często wieloetniczne i normalną praktyką jest sprawowanie w nich liturgii w różnych językach. W 2010 roku w 29% parafii

⁶ Por. P. Taras, *Parafia polonijna...*, dz. cyt., s. 80–81.

⁷ Por. B. Leś, *Życie religijne Polonii amerykańskiej*, [w:] *Polonia amerykańska. Przeszłość i współczesność*, red. H. Kubiak, E. Kusielewicz, T. Gromada, Wrocław–Warszawa–Kra-ków–Gdańsk–Łódź 1988, s. 339–340.

⁸ Por. A.J. Chodubski, *Wektory przemian życia polonijnego w USA*, „Studia Gdańskie” 29 (2011), s. 263.

⁹ Por. L. Dyczewski, *Tożsamość emigranta w nowym społeczeństwie – państwie: pomiędzy trwałością i zmianą*, „Pogranicze. Studia Społeczne” 17/2 (2011), s. 9–11.

¹⁰ Należy zauważyć, że jest to zagadnienie bardzo słabo opracowane w literaturze przedmiotu. O ile możemy znaleźć pewną liczbę publikacji podejmujących temat funkcjonowania polskich parafii etnicznych w Stanach Zjednoczonych (dotyczących ich znaczenia, roli, funkcji, problemów pastoralnych), to jednocześnie brakuje opracowań dotyczących duszpasterstwa polskojęzycznego prowadzonego w parafiach amerykańskich. Taki stan rzeczy jest spowodowany wieloma przyczynami, ale podstawowym wydaje się niewielkie obecnie zainteresowanie Stanami Zjednoczonymi jako krajem docelowym dla emigrantów z Polski. Powoduje to niewielkie zainteresowanie aktualnymi wyzwaniami duszpasterskimi wobec polskich emigrantów w USA. Jeśli jednak weźmiemy pod uwagę fakt, że samo Chicago (i cały obszar metropolitalny) jest największym skupiskiem Polonii na świecie (która pielęgnuje swoją tożsamość), zagadnienie wydaje się bardzo interesujące.

na terenie Stanów Zjednoczonych przynajmniej raz w miesiącu sprawowano Eucharystię w języku innym niż angielski. W Archidiecezji Chicago ten odsetek jest wyższy niż średnia w USA i wynosi 51%¹¹.

Duszpasterstwo migrantów prowadzone w parafii terytorialnej jest rozwiązaniem proponowanym m.in. w instrukcji Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących *Erga migrantes caritas Christi*¹² i popularnym w Stanach Zjednoczonych. W niniejszym artykule zostanie przedstawione na przykładzie parafii św. Pryscylly w Chicago, jak wygląda praktyczne funkcjonowanie takiej parafii, w której duszpasterstwo realizuje się w dwóch językach: angielskim i polskim. Jest to tym bardziej interesujące, gdyż tego rodzaju rozwiązania na poziomie parafii nie są właściwie znane w Polsce ani w krajach europejskich, gdzie duszpasterstwo polskojęzyczne jest prowadzone w polskich misjach katolickich. Tym samym artykuł będzie próbą ukazania adekwatności takiego rozwiązania duszpasterskiego, które zakłada większą otwartość i liczniejsze interakcje z wiernymi kościoła lokalnego niż struktury duszpasterskie zamykające się tylko w określonym kręgu językowym lub kulturowym. Dla tej pracy szczególnie istotny jest właśnie aspekt praktycznej realizacji duszpasterstwa polskojęzycznego w terytorialnej parafii amerykańskiej.

Historia parafii i jej lokalizacja

Parafię św. Pryscylly erygował 29 marca 1926 roku ówczesny Arcybiskup Chicago kard. Georg Mundelein, a jej pierwszym proboszczem był ks. Harold S. Trainor. Parafia nie posiadała kościoła i z tego powodu pierwszą mszę świętą odprawiono 2 maja 1926 roku w jednej z klas w szkole Norman Bridge Public School, znajdującej się na terenie parafii. Już 4 lipca 1926 oddano do użytku tymczasowy kościół parafialny, w którym sprawowano liturgię. W grudniu 1926 roku parafia liczyła 440 osób. W roku 1927 ukończono budowę szkoły parafialnej, do której 3 września z Rochester przybyły siostry ze Zgromadzenia Sióstr św. Franciszka. Dzięki temu 6 września 1927 roku w nowej szkole naukę mogło rozpocząć 342 dzieci¹³. Warto zwrócić uwagę, że w tamtym czasie teren parafii był słabo zaludniony, na pewno nie można go określić jako miasto. Na zachowanych zdjęciach z tamtego okresu dominowała raczej preria. Niestety

¹¹ Por. B.C. Hoover, *Power in the Parish*, [w:] *American Parishes: Remaking Local Catholicism*, eds. G.J. Adler Jr., T.C. Bruce, B. Starks, New York 2019, s. 115.

¹² Por. Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, Instrukcja *Erga migrantes caritas Christi*, Lublin 2008, nr 93.

¹³ Por. *Saint Priscilla Parish 1926–1976*, Chicago 1976, s. 16.

nie zachowały się dokumenty, jak wyglądała struktura ludnościowa parafii w tamtym okresie pod względem narodowościowym. Wraz z liczną emigracją z Irlandii do USA zmieniał się charakter parafii na bardziej etniczny. W okresie po II wojnie światowej Irlandczycy byli już wyraźnie dominujący. Kolejny proboszcz ks. Joseph A. McGowan podjął prace związane z rozbudową kompleksu parafialnego i budową kościoła. Dzięki jego staraniom 19 lutego 1954 roku siostry zakonne mieszkające do tej pory w budynku szkoły przeniosły się do nowo wybudowanego konwentu. I tak 25 grudnia 1957 roku po raz pierwszy odprawiono mszę świętą w nowym kościele parafialnym, który służy wspólnocie do dziś. Później, 1 października 1964 roku, oddano do użytku budynek Rektoratu, gdzie zamieszkali księża, którzy do tego czasu zajmowali nieadekwatny do potrzeb bungalów¹⁴. Kościół św. Pryscylli jest jednym z bardzo nielicznych w Archidiecezji reprezentujących styl art déco. W jego wnętrzu widoczne są mocne wpływy irlandzkie, które znajdują swój wyraz m.in. w doborze kolorów czy w licznych krzyżach celtyckich.

Wspomniane już zjawisko przenoszenia się Polaków z dotychczasowych gett etnicznych dotyczyło również Polonii zamieszkującej Chicago i pojawiło się po zakończeniu II wojny światowej. Polacy wraz ze zmianą miejsca zamieszkania zmieniali również swoją przynależność parafialną – z dotychczasowej parafii etnicznej do nowej parafii terytorialnej¹⁵. Parafia św. Pryscylli jest zlokalizowana w centralnej części dzielnicy Dunning w zachodniej części miasta Chicago, pomiędzy dawną polską dzielnicą, tzw. Jackowem¹⁶ (wzdłuż Milwaukee Avenue, ograniczonej ulicami: Milwaukee, Central Park oraz Belmont)¹⁷, a głównym lotniskiem O'Hare. Jej terytorium okazywało się dość atrakcyjne dla Polaków, którzy się tutaj osiedlali.

Obecna dzielnica Dunning jest drugą w mieście pod względem liczebności zamieszkujących ją Polaków. W świetle danych ze spisu ludności przeprowadzonego w 2010 roku zamieszkuje ją 10,3 tys. mieszkańców, którzy deklarują polskie pochodzenie. Jest to i tak istotny spadek względem lat wcześniejszych. W roku 1980 ten odsetek wynosił 15,2 tys.¹⁸ Do dziś zauważalny jest trend

¹⁴ Por. *Saint Priscilla Parish...*, dz. cyt., s. 38.

¹⁵ Por. J. Radzilowski, A. Hetzel Gunkel, *Poles in Illinois*, Carbondale 2020, s. 157–158.

¹⁶ Nazwa pochodzi od wezwania kościoła – bazyliki św. Jacka, która jest miejscem centralnym dzielnicy.

¹⁷ Por. B. Sakson, *Po drugiej stronie Oceanu. Nowi emigranci z Polski w metropolii Chicagowskiej*, seria: *Centre of Migration Research Working Papers* 5/63, Warszawa 2005, s. 45.

¹⁸ Por. K. Ziółkowska-Weiss, *Przestrzenne rozmieszczenie Polonii w Wielkiej Metropolii Chicagowskiej*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny” 1/167 (2018), s. 64.

dalszego przenoszenia się Polaków w inne dzielnice, głównie w kierunku północno-zachodnim¹⁹.

Początki duszpasterstwa w języku polskim

W Archidiecezji Chicago duszpasterstwo wiernych innego języka niż angielski prowadzi się w parafiach, niezależnie od tego, ile grup językowych jest w obrębie danej wspólnoty. Na poziomie parafii to proboszcz jest odpowiedzialny za duszpasterstwo różnych grup językowych (analogicznie jak biskup na poziomie diecezji)²⁰. Początki duszpasterstwa w języku polskim w parafii św. Pryscylli nie były łatwe. Polacy, którzy zwracali się z prośbą do proboszcza o możliwość sprawowania mszy świętej w języku ojczystym przez polskiego księdza, napotykali opór. Było to związane z ówczesnym podejściem do duszpasterstwa etnicznego w USA, które zakładało jak najszybszą asymilację obcokrajowców. Odbywało się to przy udziale hierarchów, którzy konsekwentnie dążyli do likwidacji języków etnicznych w parafiach²¹. Powołując się na reformy liturgiczne Soboru Watykańskiego II i wraz z wprowadzeniem języków narodowych do liturgii, w Kościele katolickim w Stanach Zjednoczonych starano się zniechęcać lub likwidować niektóre tradycyjne formy pobożności czy paraliturgiczne praktyki, a jednocześnie trwale usuwać język polski z poziomu parafii. Jednocześnie bardzo wzmacniano język angielski²². Konkretnym wyrazem ówczesnej niechęci do duszpasterstwa w językach etnicznych była prośba Konferencji Episkopatu USA skierowana do Stolicy Apostolskiej z 12 kwietnia 1967 roku dotycząca otrzymania władzy likwidowania parafii etnicznych²³. Takie próby ograniczania praw migrantów do duszpasterstwa w języku ojczystym wywodzą się w USA zasadniczo z fałszywie pojętej integracji religijnej („katolicyzacja” Stanów Zjednoczonych miała postępować w miarę „amerykanizacji” katolickich imigrantów)²⁴.

¹⁹ Por. B. Sakson, *Po drugiej stronie...*, dz. cyt., s. 49.

²⁰ Por. Papińska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, *Instrukcja...*, dz. cyt., nr 1.

²¹ Por. B. Leś, *Życie religijne Polonii...*, dz. cyt., s. 336.

²² Por. J. Radziłowski, A. Hetzel Gunkel, *Poles in Illinois*, dz. cyt., s. 158.

²³ Por. P. Taras, *Problemy duszpasterstwa polonijnego na przykładzie sytuacji w USA*, „*Studia Polonijne*” 2 (1977), s. 194.

²⁴ Por. A. Woźnicki, *Kościół katolicki w Stanach Zjednoczonych wobec spraw duszpasterstwa migracyjnego*, „*Studia Polonijne*” 4 (1981), s. 116.

Wraz z upływem czasu oraz ze zmianą podejścia do tego zagadnienia zaczęto w tej parafii sprawować mszę świętą w języku polskim. Początkowo tylko raz w miesiącu, w godzinach wieczornych. W 2005 roku odprawiano już dwie msze święte po polsku w niedzielę o 10.30 oraz 18.00, a także w ciągu tygodnia w środę i w sobotę. W 2023 roku połowa mszy świętych w parafii odbywa się w języku angielskim i połowa w języku polskim. Po angielsku są sprawowane msze święte w niedzielę o godzinie 8.00 i 12.30 oraz w tygodniu o 8.00, w sobotę dodatkowo o 16.00 (jest to już msza wigilijna z niedzieli). W języku polskim w niedzielę o 10.30 i 18.00 oraz w tygodniu o 19.30, z wyjątkiem soboty, kiedy msza jest o 9.00.

Wspólna parafia

Parafia ze względu na swoją specyfikę w postaci duszpasterstwa prowadzonego w dwóch językach równoległe w rzeczywistości Kościoła katolickiego w Stanach Zjednoczonych funkcjonuje jako tzw. wspólna parafia. W literaturze dotyczącej tego zagadnienia pojawia się termin *shared parish*, który oznacza taką wspólnotę, gdzie co najmniej dwie odrębne grupy etniczne sprawują Eucharystię i sakramenty, korzystają z tej samej parafii, jej kościoła i innych pomieszczeń pod przewodnictwem jednego proboszcza. W tego rodzaju rozwiązaniu imigranci i ich rodziny znajdują bezpieczną przestrzeń do sprawowania liturgii oraz modlitwy w swoim ojczystym języku, jednocześnie nie zakłócają liturgii i nabożeństw wiernych, którzy daną parafię wcześniej tworzyli. Taka struktura i organizacja parafii zmusza samych parafian do okresowych interakcji pomiędzy grupami językowymi czy etnicznymi, czasem również do wspólnego celebrowania liturgii. Najczęściej jednak relacje pomiędzy nimi ograniczają się do ustalania tego, w jaki sposób dzielić pomiędzy siebie przestrzeń w parafii. Przedstawiciele poszczególnych grup zasadniczo nie wchodzą między sobą w interakcje i każda z nich pozostaje w swoim kręgu²⁵.

Te wnioski korelują ze spostrzeżeniami proboszcza parafii św. Pryscylli ks. Macieja D. Galle'a²⁶, który zauważa, że funkcjonowanie kierowanej przez niego parafii w praktyce oznacza, że pod jednym dachem istnieją jakby dwie całkowicie odrębne wspólnoty. Pomiedzy nimi nie ma właściwie żadnej jedności.

²⁵ Por. B.C. Hoover, *The Shared Parish: Latinos, Anglos, and the Future of U.S. Catholicism*, New York 2014, s. 2.

²⁶ Znaczną część informacji dotyczących praktycznego funkcjonowania parafii św. Pryscylli w Chicago udzielił proboszcz tej wspólnoty ks. Maciej D. Galle w rozmowach podczas pobytu autora na jej terenie od 21 do 26 lutego 2023 r.

Obie grupy językowe nie uczestniczą we wspólnej liturgii z dwujęzyczną oprawą, gdyż nie chcą wspólnej celebracji (częściowo po angielsku, częściowo po polsku). Właściwie tylko liturgia Wigilii Paschalnej jest w dwóch językach, nawet inne celebracje Wielkiego Tygodnia – jak Msza Wieczerzy Pańskiej czy Liturgia Wielkiego Piątku – odprawia się oddzielnie po angielsku i polsku. Podobnie sytuacja wygląda w uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa. Po mszach świętych odbywa się wspólna procesja do czterech ołtarzy, ale Ewangelie odczytuje się w obydwu językach. Uroczystości takie jak pierwsza Komunia Święta czy udzielanie Sakramentu Bierzmowania również odbywają się oddzielnie dla poszczególnych grup językowych. W 2023 roku po raz pierwszy odbędzie się wspólna pierwsza Komunia.

W ostatnim czasie sprawuje się część liturgii w języku łacińskim (części stałe, modlitwa eucharystyczna), dzięki czemu żadna z grup językowych nie czuje się ani lepiej, ani gorzej potraktowana. Stanowi to niewątpliwie dobre rozwiązanie podczas wspólnych celebracji. Jest to rozwiązanie dzisiaj nieco zapomniane, ale przecież podpowiadane przez Kościół, aby w sytuacji, kiedy gromadzą się wierni różnych narodowości, zaśpiewali oni w języku łacińskim m.in. części stałe, symbol wiary czy modlitwę Pańską²⁷. Używanie języka łacińskiego przy tego rodzaju celebracjach pomaga w wyrażeniu jedności i uniwersalności Kościoła²⁸.

Kwestia przynależności do parafii

Prawodawstwo kościelne (przede wszystkim Kodeks Prawa Kanonicznego) określa, że parafie są przede wszystkim terytorialne. Stąd do parafii należą wszyscy ochrzczeni katolicy zamieszkujący określone obszary, będący w jedności z Kościołem. We współczesnej sytuacji w Stanach Zjednoczonych kwestia przynależności do parafii staje się jednak coraz częściej przedmiotem osobistego wyboru lub rodzinnych preferencji, bez ścisłego związku z określonym prawem terytorium²⁹. Rejestrowanie się w parafii to pewien typowo północnoamerykański fenomen, który nie znajduje swojego odzwierciedlenia w prawie kanonicznym. Jest natomiast zjawiskiem powszechnym w różnych wspólnotach

²⁷ Por. *Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, Poznań 2002, nr 41.

²⁸ Por. Benedykt XVI, Posynodalna adhortacja apostolska *Sacramentum Caritatis*, 2007, nr 62.

²⁹ Por. J.A. Coriden, *The Parish in Catholic Tradition, Theology & Canon Law*, New York 1997, s. 61–62.

protestanckich³⁰. Wierny, który mieszka na terenie określonej wspólnoty parafialnej, rejestruje się w niej również, składając w biurze parafialnym odpowiednią deklarację. Jest to często niezrozumiałe przez Polaków, którzy są zaskoczeni taką praktyką i podobnego działania nie podejmują. Zarejestrowanie się w parafii wiąże się zarówno ze zobowiązaniami, jak i przywilejami. Zobowiązaniem jest przede wszystkim konieczność partycypowania w utrzymaniu parafii, a do przywilejów należą m.in. ulgi w przypadku pogrzebów, sakramentów, łatwość w zidentyfikowaniu konkretnego parafianina i wystawienia potrzebnych dokumentów (np. dla rodzica chrzestnego czy świadka bierzmowania). Ważny jest fakt, że wielkość parafii liczy się właśnie od liczby zarejestrowanych parafian.

W związku z realizacją programu „Odnów mój Kościół” w Archidiecezji Chicago ustalono, że właściwie wszystkie parafie są parafiami terytorialnymi, a wierni mieszkający w ich granicach dokonują rejestracji. Wierni w USA bardzo często rejestrują się również w parafiach, na których terenie nie mieszkają, ale które wybierają jako im odpowiadające z różnych względów³¹. Ta właściwość dotyczy również omawianej parafii.

W parafii św. Pryscylli zarejestrowanych jest 1200 rodzin, co potwierdza liczbę około 4800 parafian. Ponieważ nie wszyscy wierni dokonują rejestracji, oznacza to, że faktyczna ich liczba jest na pewno wyższa i wynosi nawet 6000–7000 osób, które utożsamiają się z tą właśnie wspólnotą. W niedzielnej Eucharystii (wliczając cztery msze w niedzielę i jedną w sobotę po południu) uczestniczy regularnie od 2000 do 2300 wiernych.

Optymistyczny jest fakt, że po długim okresie pandemii i restrykcjach z nią związanych do regularnego praktykowania w parafii powróciło ok. 90–95% wiernych. Okres pandemii był bardzo trudny, ponieważ kościoły pozamykano, brakowało sposobności do celebracji mszy św. z udziałem wiernych. Wielu parafian przeżyło ten okres bardzo boleśnie. Do dzisiaj borykają się oni z poczuciem pewnej krzywdy ze strony Kościoła ze względu na takie potraktowanie. W niektórych parafiach do dziś spadek uczestnictwa wiernych wynosi nawet 30–50%. W parafii św. Pryscylli nie bez znaczenia okazał się fakt, że wraz z przywróceniem możliwości fizycznego uczestnictwa w Eucharystii zawieszono transmisję on-line, co przyspieszyło powrót ludzi do parafialnej świątyni.

Podjęwając zagadnienie liczebności parafii, warto mieć na uwadze, że Polacy stanowią jej większą część, stanowiąc około 70% wszystkich wiernych.

³⁰ Por. T.C. Bruce, *Parish and Place: Making Room for Diversity in the American Catholic Church*, New York 2017, s. 48–49.

³¹ Por. T.C. Bruce, *Parish and Place*, dz. cyt., s. 54.

Determinuje to również pewien kierunek i zaangażowanie duszpasterskie, które w nieco większym stopniu wymaga poświęcenia czasu Polakom.

Rada duszpasterska oraz do spraw ekonomicznych

Parafianie powinni być aktywnymi członkami swojej wspólnoty, a bardzo konkretnym przejawem tego zaangażowania jest działalność w różnych gremiach. Kodeks Prawa Kanonicznego wskazuje dwie szczególne formy partycypacji laikatu we współodpowiedzialności za tę wspólnotę. Są nimi rada duszpasterska i rada do spraw ekonomicznych³².

Zgodnie z przepisami prawa oczekuje się, aby każda wspólnota parafialna posiadała radę duszpasterską, która miałaby głos doradczy i stanowiłaby pomoc w aktywizacji działań duszpasterskich³³. Rada duszpasterska w parafii św. Prysylli spotyka się raz na kwartał. Jej spotkania dotyczą przede wszystkim aktualnych problemów, wyzwań duszpasterskich i są okazją do prezentowania nowych inicjatyw. Członkowie rady starają się stanowić pomost pomiędzy proboszczem a parafianami. Ze względów etnicznych rada duszpasterska jest w połowie złożona z Amerykanów i w połowie z Polaków. Wszystkie spotkania odbywają się w języku angielskim ze względów praktycznych.

Wskazane jest również, aby każda wspólnota parafialna posiadała radę do spraw ekonomicznych, która ma stanowić pomoc dla proboszcza w zarządzaniu dobrami parafii³⁴. Dobry i odpowiedzialny zarząd tymi dobrami ma bardzo duże znaczenie dla właściwego rozwoju danej wspólnoty³⁵. W omawianej parafii kwestia rady ds. ekonomicznych od strony organizacyjnej wygląda analogicznie jak z radą duszpasterską. Zgodnie z KPK odmienny jest jej zakres kompetencji. Z tą radą omawia się sprawy związane z finansami parafii, bieżącymi wydatkami, planowanymi inwestycjami oraz pozyskiwaniem środków. Członkowie rady mają pełny dostęp do wiedzy na temat finansów parafii. Parafia zatrudnia również osobę świecką o odpowiednich kwalifikacjach, którą można określić jako księgowego i business managera. W imieniu proboszcza prowadzi ona sprawy finansowe parafii.

Model finansowania parafii w USA jest podobny do polskiego, gdyż utrzymuje się ona z ofiar wiernych. Tak też jest w przypadku omawianej parafii.

³² Por. J.A. Coriden, *The Parish...*, dz. cyt., s. 63.

³³ Por. Kodeks Prawa Kanonicznego, kan. 536 § 1–2.

³⁴ Por. Kodeks Prawa Kanonicznego, kan. 537.

³⁵ Por. J.A. Coriden, *The Parish...*, dz. cyt., s. 64.

Oprócz zbieranej składki, tzw. tacy, zarejestrowani parafianie otrzymują tzw. koperty, w których składają swoją ofiarę na utrzymanie parafii (jest typowo północnoamerykański zwyczaj, funkcjonujący na terenie całych Stanów). Pod tym względem widoczne są różnice w realizacji tej praktyki. Amerykanie traktują to zobowiązanie bardzo poważanie, uwzględniając je w swoim budżecie, nierzadko oddając nawet dziesięć. Polacy jednak to bardziej lekceważą. W efekcie Amerykanie, mimo że są mniej liczni, ponoszą większy ciężar odpowiedzialności finansowej za utrzymanie parafii.

Życie parafii

Doświadczenie pandemii spowodowało pewne ożywienie w parafii. Więcej osób angażuje się w życie parafii i w dzieła apostołskie. W ostatnich miesiącach w parafii przybyło wielu nowych ludzi, którzy pojawili się w tej świątyni, ponieważ w ich wspólnotach proboszczowie nie wrócili jeszcze do pełnego działania jak przed pandemią lub ich dotychczasową parafię wskutek reform zreorganizowano albo zlikwidowano.

Życie religijne związane z działaniami pozaliturgicznymi i pozasakramentalnymi również uległo zintensyfikowaniu. Aktualnie prowadzi się spotkania: *lectio divina*, żywego różańca (ponad 300 osób), formacji wiary, odnowy w Duchu Świętym (w pierwszy czwartek miesiąca modlitwa za kapłanów – godzina święta, pierwszy piątek całodzienna adoracja Najświętszego Sakramentu i w pierwszą sobotę miesiąca nabożeństwo fatimskie połączone z mszą świętą z modlitwą wstawienniczą o uzdrowienie i uwolnienie lub konferencją nt. kerygmatu, do tego co dwa tygodnie stała formacja), studium biblijnego, konferencje o mszy świętej, formacje rodzin (w tym wyjazdy i obozy), duszpasterstwo pielgrzymkowe, formacje ministrantów, młodzieży z podziałem na młodszych i starszych. Parafia prowadzi również program RCIA³⁶, czyli chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych. Każdego roku katechumenat przechodzą zarówno konwertyci (z różnych wspólnot protestanckich, których chrzest jest nieważny w Kościele katolickim), jak i osoby niewierzące.

Większość podejmowanych inicjatyw duszpasterskich adresuje się do wiernych języka angielskiego i polskiego, ale faktycznie zdecydowaną większość prowadzi się tylko w języku polskim. Jedynie niektóre z nich, np. żywy różaniec, *lectio divina* czy RCIA, prowadzi się w dwóch językach. Parafia wydaje cotygodniowy biuletyn w dwóch językach.

³⁶ RCIA – *Rite of Christian Initiation for Adults*.

W parafii stworzono dzieło charytatywne, które nosi nazwę Fundusz św. Brata Alberta. Jest to inicjatywa polonijna, która obejmuje całą parafię, a pomoc kieruje się szczególnie w stronę wdów, osób samotnych oraz tych, którzy dopiero przyjechali do USA i jeszcze nie mają pracy. Z zebranych środków osoby potrzebujące mają np. opłacane rachunki za prąd, gaz, świadczenia medyczne czy otrzymują wsparcie na święta w postaci paczek lub kart podarunkowych. Na marginesie warto wspomnieć, że odbywają się również zajęcia „dla ciała” – aerobik dla kobiet i tenis stołowy dla mężczyzn (ta grupa odnosi sukcesy na szczeblu stanowym).

Wyzwaniem, przed którym staje parafia, jest druga faza programu „Odnów mój Kościół” w Archidiecezji Chicago, która nosi nazwę „Budowanie nowej rzeczywistości”. Dla tej wspólnoty oznacza to podjęcie współpracy z sąsiednią parafią św. Franciszka Borgii, w następstwie czego obie parafie powinny inicjować pewne działania razem. Obecnie jest to faza eksperymentalna. Podczas tegorocznego Wielkiego Postu rekolekcje w języku angielskim odbyły się tylko w parafii św. Franciszka. W przyszłości planuje się wspólne bierzmowania. Są pewne inicjatywy, które nie dublują się w każdej z tych parafii, a więc parafie powinny się wzajemnie uzupełniać (np. w parafii św. Pryscylli jest nowenna do NMP Nieustającej Pomocy, a w parafii św. Franciszka Borgii nabożeństwo do św. Rity). Ten proces będzie jednak również wymagał pewnej zmiany myślenia – z parafialnego na bardziej kościelne.

Podsumowanie

Praca duszpasterska z migrantami w poszczególnych kościołach partykularnych realizuje się w sposób zwyczajny właśnie w parafii terytorialnej. Wierni, którzy posługują się innym językiem, należą do innej grupy etnicznej czy kulturowej, potrzebują w parafii szczególnej opieki ze strony proboszcza. Prowadzenie duszpasterstwa w innym języku powoduje objęcie również wiernych będących imigrantami lub ich potomkami identyczną troską duszpasterską jak miejscowych wiernych. Dzięki czemu te osoby czerpią z dóbr duchowych wspólnoty Kościoła tam samo jak inni³⁷. Analizując przykład funkcjonowania parafii św. Pryscylli w Chicago, pragnę zauważyć, że parafia ta wychodzi naprzeciw oczekiwaniom swoich wiernych i przede wszystkim uwzględnia potrzebę prowadzenia duszpasterstwa w dwóch językach. Dokonało się to na drodze pewnej

³⁷ Por. W. Necel, *Interkulturowość parafii terytorialnej wobec współczesnych migracji*, „Studia Polonijne” 30 (2009), s. 42–43.

ewolucji, która rozpoczęła się wraz ze zmianami w strukturze ludnościowej na terenie parafii. Jest to zresztą cecha charakterystyczna dla wielu parafii w Stanach Zjednoczonych, które w swojej stosunkowo krótkiej historii przechodzą szereg przemian pod tym względem. Omawiana parafia na przestrzeni niecałych stu lat była parafią anglojęzyczną, następnie etnicznie zdominowaną przez Irlandczyków, w których miejsce pojawiało się coraz więcej Polaków. Dziś ci ostatni stanowią większość zarejestrowanych parafian.

Duszpasterstwo prowadzone równolegle w dwóch językach w obrębie jednej parafii nie jest zadaniem łatwym. W praktyce sprowadza się to do tego, że obok siebie żyją dwie jakby niezależne od siebie wspólnoty, co z łatwością zauważamy również na przykładzie parafii św. Pryscylli. Istnienie wspólnych gremiów, takich jak rada duszpasterska czy rada ds. ekonomicznych, to tylko niewielkie przejawy współdziałania, podobnie jak bardzo okazyjne wspólne celebracje. Życie parafii pod względem liturgicznym i pozaliturgicznym przebiega dla każdej z grup właściwie niezależnie od siebie. W przypadku Polaków przejawia się to również niewielkim poczuciem więzi z kościołem lokalnym. Próby zainteresowania życiem diecezji zazwyczaj kończą się fiaskiem. Rodacy bardziej żyją Polską i sytuacją Kościoła w Polsce niż Kościołem w Stanach Zjednoczonych. Miejsce, w którym modlą się w ojczystym języku, jest dla nich jakby częścią Polski.

Bibliografia

- Benedykt XVI, Posynodalna adhortacja apostolska *Sacramentum Caritatis*, 2007.
- Bruce T.C., *Parish and Place: Making Room for Diversity in the American Catholic Church*, New York 2017.
- Chodubski A.J., *Wektory przemian życia polonijnego w USA*, „Studia Gdańskie” 29 (2011), s. 259–273.
- Coriden J.A., *The Parish in Catholic Tradition, Theology & Canon Law*, New York 1997.
- Czerwińska M., *Inkulturacyjna rola parafii polonijnej w USA na przykładzie wybranych parafii polonijnych w Chicago, Detroit i Nowego Jorku (1867–1976)*, „Studia Polonijne” 28 (2007), s. 243–272.
- Dyczewski L., *Tożsamość emigranta w nowym społeczeństwie – państwie: pomiędzy trwałością i zmianą*, „Pogranicze. Studia Społeczne” 17/2 (2011), s. 9–29.
- Gołębiowski J., *Parafie i kościoły polskie w Stanach Zjednoczonych Ameryki*, [w:] *Parafie i kościoły Polskie w Chicago*, red. A. Górka, Warszawa 2019, s. 11–31.
- Hoover B.C., *Power in the Parish*, [w:] *American Parishes: Remaking Local Catholicism*, eds. G.J. Adler Jr., T.C. Bruce, B. Starks, New York 2019, s. 111–131.
- Hoover B.C., *The Shared Parish: Latinos, Anglos, and the Future of U.S. Catholicism*, New York 2014.

- Leś B., *Życie religijne Polonii amerykańskiej*, [w:] *Polonia amerykańska. Przeszłość i współczesność*, red. H. Kubiak, E. Kusielewicz, T. Gromada, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1988, s. 325–341.
- Necel W., *Interkulturowość parafii terytorialnej wobec współczesnych migracji*, „*Studia Polonijne*” 30 (2009), s. 33–45.
- Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, Poznań 2002.
- Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, Instrukcja *Erga migrantes caritas Christi*, Lublin 2008.
- Pula J.S., *Polska diaspora w Stanach Zjednoczonych Ameryki do 1914 roku*, [w:] *Polska diaspora*, red. A. Walaszek, Kraków 2001, s. 51–76.
- Radzilowski J., Hetzel Gunkel A., *Poles in Illinois*, Carbondale 2020.
- Saint Priscilla Parish 1926–1976*, Chicago 1976.
- Sakson B., *Po drugiej stronie Oceanu. Nowi emigranci z Polski w metropolii Chicagowskiej*, seria: *Centre of Migration Resarch Working Papers* 5/63, Warszawa 2005.
- Taras P., *Parafia polonijna jako instytucja duszpasterska i problemy wynikające z jej struktury i funkcji*, „*Studia Polonijne*” 3 (1979), s. 79–85.
- Taras P., *Problemy duszpasterstwa polonijnego na przykładzie sytuacji w USA*, „*Studia Polonijne*” 2 (1977), s. 181–205.
- Woźnicki A., *Kościół katolicki w Stanach Zjednoczonych wobec spraw duszpasterstwa migracyjnego*, „*Studia Polonijne*” 4 (1981), s. 113–125.
- Ziółkowska-Weiss K., *Przestrzenne rozmieszczenie Polonii w Wielkiej Metropolii Chicagowskiej*, „*Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*” 1/167 (2018), s. 49–68.

MICHAŁ MRACZEK (KS. DR) – kapłan archidiecezji wrocławskiej; w latach 2012–2015 przebywał na stypendium naukowym we Fryburgu Bryzgowijskim w Niemczech; w roku 2019 na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie obronił rozprawę doktorską z teologii pt. *Seminarium duchowne jako miejsce duszpasterstwa formacyjnego w świetle „Pastores dabo vobis”*; od 2021 adiunkt przy Katedrze Teologii Pastoralnej Szczegółowej w Instytucie Historii Kościoła i Teologii Pastoralnej Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu.